

**ІСТОРІЯ
СТАНОВЛЕННЯ
ФАКУЛЬТЕТУ
ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА І
ДИЗАЙНУ КИЇВСЬКОГО
СТОЛИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ
БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

Ольга Школьна
ORCID 0000-0002-7245-6010
доктор мистецтвознавства,
професор,
Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка,
М. Київ, Україна

Ключові слова: Факультет образотворчого мистецтва і дизайну, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, мистецька освіта.

Сьогодні мистецька і дизайн-освіта в Україні стрімко розвивається. Якщо мистецтвознавча школа, по суті, складалася в нас з часу 1960-х–1970-х років, то і дизайн-сфера набула після значної перерви від «Перебудови мистецьких об'єднань» 1932 р. свого повноцінного розвитку теж від 1960-х–1970-х років. Тобто і мистецтвознавство, і дизайн у нашій країні мають сталий розвиток упродовж останніх лишень 60-ти – 70-ти років і є досить молодими, порівняно з іншими, галузями знань.

Приміром теорію дизайну, за останні 30 років разів п'ять переглядали – йому відводили спочатку галузь в середині декоративного мистецтва (навіть, виходячи з шифрів наукових робіт). Потім пробували з'єднати з технічною естетикою, де також не змогли вмістити суть креативних явищ у «прокрустове ложе» окремого напрямку філософії. Пізніше намагалися усукупнити з архітектурою в одній площині (що є справедливим лиш для

дизайну середовища). Надалі нарешті вивели формулу, що дизайн виокремлюється як самостійна складова, що межує із напрямками образотворчого, декоративного мистецтва. І насамкінець – вивели його в окрему галузь мистецтвознавства (за шифром).

Перелічені спроби ідентифікації дизайну як значного мистецько-проектного феномену часто відбивалися і в назвах окремих кафедр відповідного профілю, цілих факультетів та інституцій, що творчо адаптувалися під запити і потреби суспільства у ньому. Зокрема столиці України. Одним із таких маркерів різноманітних трансформацій у часі, історія якого є пізнавальною і показовою до певної міри з точки зору вивчення еволюції дизайн-освіти, став окремий структурний підрозділ чільного муніципального, метрополітен-факультету Університету імені Бориса Грінченка.

Так, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, що нині належить до провідних муніципальних закладів вищої освіти України, і підпорядковується КМДА, є одним з найдавніших закладів гуманітарної освіти найбільшого міста України. Його історія започаткування сягає року волі від кріпацтва, коли вперше в Україні у Києві було проведено з'їзд учителів та дослідників природничих наук. До цієї події приурочено проведення короткострокових педагогічних курсів, зорієнтованих, насамперед, на потреби гуманітаріїв. Згідно «Літопису» КСУБГ, вже 1863 р. дані курси продовжили з огляду на велику потребу в них у населення Наддніпрянщини.

1874 р., коли у Києві було засновано сталі педагогічні курси, де здійснювалася підготовка вчителів, видано відповідний Циркуляр, що пропонував попечителям різних навчальних округів (повітів) долучатися до такого досвіду. І хоч за 2 роки вийшов таємний Емський указ, інституція вже до того часу набула свого вектору розвитку – з орієнтацією на Шевченкове слово і власну культур-

но-освітню традицію столярного града Києва, що мала європейський рівень ще за часів князів Володимира і Ярослава, потім доби Київської метрополії, київських війтів й гетьманів України. З 1886 р. крім короткострокових, було також запроваджено літні курси для вчителів, які, по суті, стали прообразом сучасних курсів підвищення кваліфікації.

До початку ХХ ст. за 40 років діяльності був накопичений великий методичний досвід, який ліг в основу створення на базі курсів Київської церковно-учительської школи 1903 р. під керівництвом Василя Липківського, ревним поборником українізації церковного мистецтва та звільнення його від пластів імперських нашарувань. У сфері гуманітарного знання Києва, що спиралася на досягнення іконописної й архітектурної шкіл міста, зокрема Києво-Печерської лаври та Києво-Могилянської академії, почалася емансипація до духовної і культурної ідентичності українців.

Підхоплені ідеї українізації суспільства Б. Грінченком надалі стали засадничими під час реорганізацій закладу доби національно-визвольних змагань. 1917 р. його перейменували на Київську українську учительську семінарію, що з 1918 р. отримала присвячення подвижнику української літературної мови й освіти Борису Грінченку. Упродовж 1920-х інституція неодноразово змінювала назву й інфраструктуру: спочатку її перетворили на Київську педагогічну школу імені Б. Грінченка (1920 р.), надалі у Київській трирічній школі Б. Грінченка (врешті злили в єдине ціле з Трирічними пед. курсами імені К. Ушинського 1922 р.). 1925 р. новий статус – Педагогічного технікуму імені Б. Грінченка. Відповідно до трансформацій освітньої системи 1937 р. заклад знов набув назву Педагогічної школи.

01 червня 1939 р. – новий етап діяльності як Київський міський інститут удосконалення вчителів, що 1941 р. тимчасово припинив

роботу через окупацію. 1943 р. діяльність установи було поновлено. За 20 років на його базі започатковано Київське міське педагогічне училище, яке 1979 р. отримало спочатку №1, а 1985 переіменоване на Київське педагогічне училище №3.

1988 р. при Київському міському інституті удосконалення вчителів започатковано Київський міжрегіональний інститут удосконалення вчителів м. Києва і Київської області. Паралельно Київському педагогічному училищу №2, започаткованому 1979 р., 1992 р. присвоєно ім'я К. Д. Ушинського, а на базі Київського міського педагогічного училища №1 1993 р. уфундовано Педагогічний коледж при Київському університеті імені Тараса Шевченка. Тоді ж Київському міжрегіональному інституту удосконалення вчителів присвоєно ім'я Б. Д. Грінченка. 1994 р. на базі третього Київського педагогічного училища утворено Київський міський педагогічний коледж.

Паралельно на базі Київського міжрегіонального інституту удосконалення вчителів на початку 1990-х років зріла ідея відбрунькування кафедри психології (рисунок і живопис), надалі – образотворчого мистецтва, яка врешті 1995 р. була утворена зусиллями чотирьох людей: художника-ініціатора М. Солом'яного, Г. Задніпряного, С. Брика, В. Шпортька. З 01.09.1999 кафедра набула назви естетичного виховання, тоді її очолила Е. Белкіна, котра згодом працювала проректором з наукової роботи та проректором з гуманітарних питань і виховної роботи. Початково вона знаходилася у приміщенні на П. Тичини, 17 потім її перевели у приміщення дитсадку поруч, а від 2007 р. вона набула самостійного вигляду у стінах приміщення на бул. О. Давидова (нині – бул. І. Шамо, 18/2). У цей час мистецько-педагогічне спрямування установи було зорієнтоване на дошкільну освіту.

Від 2002 року Київського міжрегіонального інституту удосконалення вчителів у Київський міський педагогічний університет імені Бориса Грінченка. 03.03.2003 р. кафедра була перейменована на кафедру образотворчого мистецтва. З 2007 по 2011 рр. кафедру образотворчого мистецтва очолювала кандидат педагогічних наук, доцент Е. Белкіна. 02.01.2008 р. кафедру реорганізовано у кафедру образотворчого мистецтва та дизайну. До 2009-го тривала докорінна реорганізація закладу. 05.02.2010 р. заклад було переіменовано на Київський університет імені Бориса Грінченка.

У цей час відбулася переорієнтація мистецької освіти закладу на середні навчальні заклади та заклади вищої освіти з кваліфікацією «художник-викладач». У першому складі кафедри працювали Н. Прохорова, М. Скочок, І. Мовчан, В. Кальненко, Л. Волкова, у другому – В. Михалевич, В. Хижинський. У третьому працюють О. Крюк, О. Попінова, Н. Полтавець, О. Принцевська, Л. Бернат, О. Ковальчук, І. Ситник, Д. Качуровська, О. Малинка.

З 2010 р. у структурі закладу виокремилося 6 факультетів, де мистецька освіта спочатку була частиною Інституту психології та соціальної педагогіки. Тогоріч заклад набув IV рівень акредитації. Протягом 2013 було створено Інститут мистецтв, який очолив кандидат історичних наук К. Бацак. 01.03.2014 р. кафедру образотворчого мистецтва та дизайну Інституту мистецтв перейменовано у кафедру образотворчого мистецтва.

2014 р. було відкрито навчально-виробничі творчі майстерні ювелірного мистецтва і кераміки при кафедрі образотворчого мистецтва і дизайну Інституту мистецтв. До кафедри образотворчого мистецтва прийшли працювати упродовж 2010-х рр. визначний художник-монументаліст та емальєр, заслужений художник України О. Бородай, заслужена художниця України

(від 2016 р. – народна) А. Буйгашева, заслужений художник України А. Крюкова, кандидат мистецтвознавства О. Коновалова, доктор філософських наук – Ю. Афанасьєв (зав. кафедри ОМ упродовж 2012–2014 рр., зав. кафедри дизайну від 2014 до 2017 рр.). 2015 р. завідувачем кафедри ОМ була доктор мистецтвознавства Т. Кротова, працювала кандидат мистецтвознавства А. Варивончик. Надалі завідувачем кафедри ОМ 2 роки була доктор мистецтвознавства Ю. Романенкова.

Упродовж 2013 р. кафедру було розділено на дві частини й утворено кафедру дизайну (спеціалізація від середини – кінця 2010-х рр. – графічний дизайн на бакалаврському і магістерському рівнях, від 2024 р. також на магістратурі – територіальна айдентика). 2016 р. в Інституті мистецтв відкрито аспірантуру за напрямком 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. 2017 кафедру ОМ очолила доктор мистецтвознавства О. Школьна, з цього часу почала формуватися на Факультеті велика наукова школа. 2023 р. від кафедри образотворчого мистецтва, яку знов розділили навпіл, виокремлено кафедру декоративного мистецтва і реставрації (з ОНП бакалаврату «Етноцифрове мистецтво»).

2023 р. рішенням Київської міської ради офіційну назву змінено на «Київський столичний університет імені Бориса Грінченка», що від 1 січня 2024 р. було відображено у назві і статуті установи.

Отже, основою Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського столичного університету стала кафедра образотворчого мистецтва та дизайну, створена 1995 р. початково під назвою кафедри психології (рисунку і живопису). За 30 років діяльності Факультет став одним з провідних центрів художньо-мистецької освіти Києва в галузі мистецтва і дизайну,

де академічна художня освіта поєднується з сучасними креативними практиками і проєктуванням. Головами ДЕК в різні роки на кафедрі образотворчого мистецтва (образотворчого мистецтва і дизайну) були А. Чебикін, М. Титов, В. Бистряков, О. Роготченко, Т. Кротова, на кафедрі дизайну – М. Селівачов, А. Пучков.

Список бібліографічних посилань:

1. Архів кафедри образотворчого мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.
2. Архів О. Шкільної.
3. Літопис Університету. URL: kubg.edu.ua/prouniversitet (дата звернення: 25.05.2026).